

Подвійна зв'язка: очікування змін

Пенні Томпкінс і Джеймс Лоулі

Нижче наведено анотовану стенограму нашого десятого вебінару з групою українських психологів та психотерапевтів. Вони запитали нас, як вони можуть використовувати чисту мову і символічне моделювання для підтримки себе і своїх клієнтів, які переживають жахи війни.

Метою цих демонстрацій є проведення "живих" сесій символічного моделювання, які можна використовувати для навчання інших. Анотація дає деяке уявлення про те, що ми беремо до уваги, вирішуючи, яке запитання чистої мови поставити і коли.

Оригінал цієї стенограми можна завантажити за посиланням: cleanlanguage.com

Стенограми попередніх демонстрацій за участю цієї групи доступні за посиланням:

cleanlanguage.com/list-of-transcripts-with-ukrainian-therapists/

На цій сесії клієнтка іноді відповідає англійською, а іноді українською мовою. Переклад відповідей клієнтки та наших запитань здійснював **д-р Владислав Матреницький**. Текст стенограми переклала **Юлія Басманова**.

Стенограма ілюструє низку особливостей:

- Складна сесія, де клієнтка отримує доступ до деяких важких переживань і небажаних станів, які не розв'язуються охайно і остаточно до кінця сесії.
- Структура взаємовідносин у внутрішньому світі клієнтки проявляється (за нашим визначенням) спочатку у вигляді різноманітних *зв'язуючих патернів*, а потім у вигляді *подвійного зв'язуючого патерну* (див. примітку 1).
- Фасилітатори надали коментар одразу після завершення сесії.
- Пізніше фасилітатори представили дві схеми, що демонструють їхнє моделювання структури подвійної зв'язки клієнтки.

Ключ: К - Клієнтка, П - Пенні Томпкінс, Дж - Джеймс Лоулі.

Формат запитань чистої мови виділено **жирним** шрифтом, щоб полегшити розуміння їхньої структури.

Коли ми пишемо з великої літери слова "Проблема", "Засіб" або "Результат", то використовуємо визначення, зазначені в моделі "Проблема-Засоби-Результат" (див. примітку 2). Коли ці слова пишуться з маленької літери, вони використовуються в повсякденному значенні.

Примітки

1. У книзі "*Metaphors in Mind*" ми з Пенні Томпкінс визначили небажану зв'язку як:

"повторюваний самозбережуваний патерн, який клієнт не зміг змінити, і вважає недоречним або некорисним". (р. 181)

Ключовим словом у цьому визначенні є "самозбережуваний" - зв'язка організована таким чином, що вона підтримує своє існування майже незалежно від залучених агентів. Іншими словами, йдеться про зв'язуючий патерн поведінки, думок і почуттів, що повторюються впродовж тривалого часу і яких, як здається *зсередини* внутрішньої логіки, неможливо позбутися. Часто існують прості (але не легкі) способи вивільнитися зі зв'язки. Однак, зв'язуючий патерн стає *подвійною* зв'язкою, коли додаткова зв'язка вищого рівня унеможлиблює вихід з первинної зв'язки.

Див. Лоулі, Дж. (2013) **What are Double Binds?** (з посиланнями на вісім інших статей). cleanlanguage.com

2. Томпкінс, П. і Лоулі, Дж. (2006). *Coaching for P.R.O.s., Coach the Coach* (лютий).

cleanlanguage.com/coaching-for-pros/

№	Дж/П К	Стенограма	Анотація
1	П	І що б ви хотіли, щоб сталося?	
2	К	Хотілося б перейти з відчаю в якесь нове місце в житті. Зараз я ще не знаю, що це за місце. Тому хотілося б краще його бачити.	
3	П	І хотілося б перейти з відчаю в якесь нове місце в житті. І ви не знаєте, що це за місце, і хотілося б краще його бачити.	Просто підсумовуємо.
4	К	Не те, що я <i>хочу перейти</i> . Це вже відбувається.	
5	П	І хотілося б краще бачити, і це вже відбувається. І що за краще бачити, це краще бачити?	
6	К	Це щось, що знаходиться переді мною. Але я не бачу там нічого конкретного. Я просто знаю, що воно є. Воно прямо тут.	Роздуми про себе: Якщо "перехід" вже відбувається, і клієнтка "просто знає", що "нове місце" знаходиться "переді мною", то чому їй потрібно "краще бачити" його <i>до того</i> , як вона туди потрапить?
7	П	І воно прямо тут. І ви знаєте, що воно прямо тут, навіть коли не можете його бачити. І коли ви знаєте, що воно там, де це знаю?	Якщо клієнтка не може "бачити" "нове місце", в неї має бути інший спосіб "знати", що воно існує. Здатність "знати" про щось ми розглядаємо як <i>ресурс</i> .
8	К	У мене в животі [торкається живота].	
9	П	Де саме у вас в животі?	Пропонуємо клієнтці далі приділяти увагу місцю, де вона "знає".
10	К	Це трохи нижче пупка. Якесь тепле й розслаблене почуття або відчуття.	Клієнтка описує <i>атрибути форми</i> цього "знаю".
11	П	І це нижче пупка, і тепле й розслаблене відчуття. І коли воно тепле й розслаблене, чи є в цього теплого й розслабленого відчуття розмір чи форма?	Стежимо за увагою клієнтки. Це <i>контекстуально чисте</i> запитання запрошує її звернути увагу на <i>невід'ємні властивості</i> "цього".
12	К	Ось такого розміру [показує], і це щось овальної форми з якимось об'ємом.	
13	П	І коли це овальне з якимось об'ємом, це овальне з об'ємом - як що?	Використовуємо <i>атрибути "відчуття"</i> , щоб запропонувати клієнтці визначити метафору для її переживання.
14	К	Щось жовте й рідке.	
15	П	Щось ще про це жовте й рідке?	

16	К	Мені подобається, що це в мене в животі, я відчуваю від цього задоволення.	Підтверджує, що це ресурс для клієнтки.
17	П Дж	І ви відчуваєте задоволення від цього жовтого, рідкого овалу в животі, який знає, що у вас є нове місце, яке знаходиться там. І це краще бачення того, що вже відбувається, перехід в нове місце. І що ж це за перехід, який вже відбувається?	Клієнтка має чіткий спосіб "знати", що її "нове місце" знаходиться "прямо перед нею" - навіть якщо вона "не бачить там нічого конкретного" (К6). Цікаво, що ще вона знає про те, що з нею відбувається? Тому ми пропонуємо клієнтці переключити увагу на процес "переходу", що відбувається (К1 та К4).
18	К	Гарне питання! Це дуже дивно. Таке враження, що я ще не рухаюся туди. Ніби щось чекає, і я знаю, що це станеться, але ще не рухаюся туди. Це ніби якась стадія цього процесу.	
19	Дж	Це стадія процесу. Ви ще не рухаєтесь. І знаєте, що це станеться. То що ж це за очікування?	Вшановуємо поточний досвід "очікування" клієнтки увагою до нього.
20	К	Це як виноград, я бачу його на кущі, і він зелений, і він дозріває.	
21	П	І ви бачите кущ, і виноград чекає, щоб дозріти, і він зелений. І чи є щось ще про виноград, який чекає на дозрівання на цьому кущі?	
22	К	Так, це великий кущ. Як зелені поля виноградника. За цим полем добре доглядали, і виноград великий, але він зелений, тому ще не час.	
23	Дж	Ще не час. І от, коли є це велике поле, виноградник з цим великим виноградом, і ще не час, що б ви хотіли, щоб сталося, поки ви чекаєте?	<i>Сенс</i> цієї метафори в тому, що виноград дозріває тоді, коли він готовий. Це означає, що "перехід в нове місце в житті" (К2) клієнтки відбудеться тоді, коли вона буде готовою до цього. В такому випадку, чого хоче клієнтка <i>тим часом</i> , "поки" вона чекає?
24	К	[Пауза] Йому потрібний догляд. Треба поливати. Треба відганяти комах і таке інше. [Пауза] Але що ми можемо зробити? В нього свій темп дозрівання. Треба лише створити гарні умови, а нам залишається тільки спостерігати й отримувати задоволення від дозрівання.	Помічаємо перехід до "ми" і чекаємо, чи виявиться він значущим.
25	П	Отже, в нього свій темп дозрівання, і можна створити умови і отримувати задоволення. Чи є щось ще про це задоволення від цього темпу, поки він дозріває?	Запрошуємо клієнтку звернутись до того, що вона "тільки" може робити: "отримувати задоволення" процесом дозрівання. На щастя, в англійській мові "ви"

			неоднозначне, і може відноситися як до "я" клієнтки, так і до групи, до якої вона належить, "ми".
26	К	Напевно, я можу розслабитися, заспокоїтися і бачити, як він дозріває сам по собі.	
27	Дж	Розслабитися й заспокоїтися. І можна створити умови й доглядати цей виноград. І коли доглядаєте цей виноград, звідки цей догляд береться?	Якщо винограду "потрібний догляд" (K24), чи відомо клієнтці, звідки цей догляд з'явиться?
28	К	Це гарне питання, тому що я не знаю, звідки він береться. Я його не відчуваю і не бачу.	
29	Дж	Отже, коли ви не бачите і не відчуваєте, звідки догляд береться, що відбувається з доглядом тоді, коли цей перехід вже відбувається?	При тому, що клієнтка не знає, звідки береться "догляд", чи знає вона, що відбувається "тоді, коли" відбувається процес "переходу"?
30	К	Він застряг і зупинився.	Підтверджує K18.
31	Дж П	Зупинився. Він застряг і зупинився. І коли я не знаю, звідки він береться, і ви його не відчуваєте й не бачите, і він зупинився, що це за "я" - це "я", яке хоче розслабитися й заспокоїтися?	Це запитання, створене в моменті, пропонує клієнтці дослідити власну логіку: Як виходить, що клієнтка хоче "розслабитися й заспокоїтися" (K26), враховуючи, що <i>необхідна умова</i> "догляду" перестала виконуватися під час "переходу"? Ми <i>не</i> маємо на увазі, що клієнтка повинна або не повинна хотіти/мати цей досвід, ми пропонуємо <i>їй</i> розглянути його доцільність.
32	К	Це те, чого я собі не можу дозволити. Щось маленьке і сіре, і воно десь тут, трохи праворуч від мене.	
33	Дж	І це те, ви собі не можете дозволити, маленьке і сіре праворуч. Що-небудь ще про те маленьке і сіре праворуч?	Увага до новоявленого проблемного символу.
34	К	Щось таке, що висить у повітрі. Як сіра хмарка з білим овалом навколо. Воно ніби плаває чи висить там всередині цієї білої хмарки.	
35	Дж	Тож це як сіра хмарка, навколо якої біле, і вона висить праворуч від тебе, і це не дозволяє тобі піклуватися про себе.	Спроба змодельовати внутрішню реальність клієнтки.
36	К	Ні, ні. Те, що ось тут, це біле, це сіре з білим навколо, це те, що хотіло б - це "Я", яке хотіло б розслабитися.	Виправляє помилкове моделювання Джеймса.
37	Дж	Я, яке хотіло б розслабитися. [К: Так] Тож воно хотіло б розслабитися. І що б це "Я", ця сіра хмарка з білим навколо, хотіло б, щоб сталося прямо зараз?	Враховуючи, що символ здається впливовим, який його намір "прямо зараз"?

38	К	[Пауза] Там є певне протиріччя. Ніби вона складається з двох частин. Одна частина каже, що можна дозволити собі ні про що не турбуватися, тому що в тебе є гроші, є ресурси. У тебе все гаразд. Але друга частина каже, що не можна розслабитися, тому що в країні війна, небезпека. Й розслаблятися було б небезпечно.	Дві "частини" з несумісними намірами є класичним прикладом структури зв'язки (див. примітку 1).
39	Дж	І це протиріччя [між] двох частин. І чи є ще щось про це протиріччя між цими двома частинами?	Зверніть увагу на назву клієнтки для зв'язки - "протиріччя". (Клієнтка не сказала "між", і хоча це можна припустити, чистіше було б не вводити цю метафору).
40	К	Мені це набридло.	<i>Реакція</i> клієнтки на переживання зв'язки (імовірно, протягом певного часу).
41	Дж	Вам набридло це протиріччя. Тож коли вам набридло це протиріччя, що відбувається далі?	Запрошуємо клієнтку простежити що відбувається після того, як їй "набридло".
42	К	Я відчуваю сильну напругу в тілі.	
43	Дж	І де ви відчуваєте цю напругу?	
44	К	Я відчуваю цю напругу в животі, в плечах, у спині.	
45	П Дж	І от вам це набридло. І є напруга в тілі, і в животі, і в плечах, і в спині. І вам це набридло. І от коли виникає це протиріччя [між] цих частин, що б ви хотіли, щоб сталося, коли виникає це протиріччя?	З огляду на те, що існує "протиріччя" з "двома частинами", чого б хотіла клієнтка, яка спостерігає за цими частинами?
46	К	Проблема в тому, що я не знаю, чого хочу, коли відчуваю це протиріччя. І коли я відчуваю це протиріччя як напругу в тілі, моя увага починає йти кудись в інше місце, щоб просто не відчувати її. Це як дисоціація, знаєте, як я починаю робити щось інше, щоб побачити щось інше.	Клієнтка розповідає, як вона зараз справляється з напругою протиріччя.
47	Дж	І ваша увага може йти кудись в інше місце, і ви не знаєте, чого хочете. То що це за увага - увага, яка йде в інше місце, коли ви відчуваєте напругу в тілі від цього протиріччя?	
48	К	Ця увага - я не знаю чому - дуже сумна.	
49	П	І коли увага дуже сумна, то де ця увага, яка дуже сумна?	

50	К	Вона в моєму обличчі, в очах і в грудях, і в горлі отут [вказує].	
51	П	І це увага, сумна, на вашому обличчі, в очах і в горлі отам. І коли ця увага дуже сумна, що б ця увага хотіла, щоб сталося?	"дуже сумна" уособлює "увагу". Якщо "увага" може мати емоції, то, напевно, вона може мати і наміри. Звідси і це питання.
52	К	Ця увага хоче, зоб будь-що - все, що в ситуації і в країні - не відбувалося.	
53	Дж	І увага хоче, щоб ця ситуація не відбувалася. І увага хоче, щоб ситуація не відбувалася. І що ж ця увага хотіла б, щоб сталося, коли вона відбувається?	Природно, вона не хоче, щоб війна відбувалася, але вона відбувається. То чого б вона хотіла, враховуючи, що це зовнішня реальність?
54	К	Кудись піти.	
55	Дж	І вона хотіла б кудись піти. І де саме кудись вона хотіла б піти?	
56	К	Кудись в землю. В підземелля. В якесь підземелля вона хотіла б піти. І це підземелля в мене за спиною.	
57	П	І вона хотіла б піти під землю в тебе за спиною. Куди саме в тебе за спиною вона хотіла б піти?	
58	К	Це поруч, три метри за спиною й трохи ліворуч.	
59	П Дж	Три метри за спиною й трохи ліворуч. І це підземелля. І що ж за земля, ця земля, під яку ваша увага хотіла б піти?	Запрошення клієнтці розглянути ширший контекст поняття "підземелля".
60	К	Це поле, як у сільському господарстві. Маєте поле, яке обробили якимось [нерозбірливо], і це як чорнозем.	Відзначаємо, що "поле" також було контекстом у К22 і чекаємо, чи стане це значущим.
61	П	І як поле з чорноземом. І от коли ця увага йде під землю, три метри позаду, в цей чорнозем, то що відбувається?	Запрошення клієнтці дізнатися про наступну подію в послідовності.
62	К	Вона потрапляє в підземний світ. І хоче довго спати. Вона хоче там спати. Там є особливе місце для неї, де вона може спати.	
63	П	І що це за місце - особливе місце, де вона може спати?	
64	К	Це місце - як ліс, і я відчуваю свіже повітря в цьому лісі, і десь в цьому лісі є нора, в яку моя увага може піти і заснути там. Це безпечне місце, і моя увага схожа на маленького білого кролика, коли вона спить в цій норі в цьому лісі, в цьому підземному світі.	

65	Дж	І вона як маленький білий кролик, який може спати в цьому лісі і бути в безпеці, зі свіжим повітрям, і як довго цей маленький білий кролик хотів би спати в цьому безпечному місці?	Це питання дещо передчасне. Краще спочатку вшанувати появу "маленького білого кролика" більш простим запитанням про його природу.
66	К	Я не знаю. Кролику ще довго спати. Кролик не знає. Кролик просто хоче спати і може дозволити собі спати стільки, скільки йому потрібно.	
67	Дж	Отже, це стільки, скільки потрібно. І це довго, скільки кроликові потрібно спати. І поки цей кролик спить у цій норі в цьому безпечному місці, що відбувається з протиріччям [між] двох частин?	Як <i>впливає</i> на "протиріччя" те, що кролик спить у безпеці?
68	К	Я не бачу їх тут. Я їх більше не бачу.	
69	Дж	Ви їх не бачите. І що ж відбувається з тим сумом, який ви відчували у своєму тілі, поки цей кролик спить?	І який <i>вплив</i> на "сум"?
70	К	Я відчуваю цей сум. І я дозволяю йому бути, тому що це реальність.	
71	Дж	І ви відчуваєте сум, і дозволяєте йому бути, тому що це реальність. І що ж тоді відбувається з очікуванням дозрівання винограду?	І як це <i>впливає</i> на "очікування"?
72	К	Він починає чорніти та гнити. Нічого доброго з ним не відбувається. Він починає засихати та гнити. [Пауза] І це важко бачити.	Клієнтка усвідомлює, що її спосіб реагування на "напругу", яка виникає внаслідок "протиріччя" (K46), негативно впливає на процес "переходу в нове місце".
73	Дж	І важко бачити, як той виноград засихає та гниє, коли маленький білий кролик спить у тому безпечному місці стільки, скільки йому потрібно спати. [Пауза] І що відбувається після того, як кролик проспить стільки, скільки йому потрібно?	Ймовірно, врешті-решт "кролик" проспить достатньо довго. Чи знає клієнтка, що буде "після" цього?
74	К	Я не знаю.	
75	Дж	І от, коли ви не знаєте, що станеться, і цей кролик спить у цьому безпечному лісі, що б ви хотіли, щоб сталося прямо зараз?	Запрошення клієнтці задати напрямок для наступної фази сесії.
76	К	[Довга пауза] Я хочу, щоб мене хтось захищав, піклувався про мене.	
77	П	І як ви дізнаєтеся, що хтось вас захищає і піклується про вас?	
78	К	Я не знаю як, тому що у мене не багато такого досвіду в житті. Я маю на увазі	Ще одна несумісність між внутрішнім бажанням і зовнішньою реальністю.

		доросле життя.	[Несумісності підсумовані після стенограми].
79	Дж	І от, ви не маєте багато досвіду, щоб хтось вас захищав і піклувався про вас. [К: Так] І це те, що ви хотіли б, щоб сталося. І що б ви хотіли, щоб сталося доти, доки хтось зможе вас захистити і подбати про вас?	Аналогічне питання до Дж23, Дж45 та Дж53, хоча тут зазначено "до того, коли", а не "в той час, коли" або "після того, коли".
80	К	Я не знаю, що б я хотіла, щоб сталося. Не хочеться про це думати і я відчуваю якусь порожнечу.	Починаючи з К72, клієнтка, схоже, переживає низку нересурсних станів. [Можливо, зараз вона відчуває деякий "відчай", згаданий в К2.] Жодна відповідь на "протиріччя" К38 (первинну зв'язку) не дала задовільного результату - вказуючи на дію більш складної <i>подвійної</i> зв'язки [див. примітку 1 і наступний підсумок].
81	Дж	Не хочеться про це думати і ви відчуваєте якусь порожнечу. І ви відчуваєте якусь порожнечу. Де ця порожнеча?	Враховуючи, що клієнтка не знайшла задовільного способу уникнути неприємного або небажаного досвіду, ми пропонуємо їй зайнятися своєю метафорою безпосередньо.
82	К	Вона навколо мене, ця порожнеча, і всередині мене, і зовні мене, і немає нікого навколо, кому було б не байдуже.	
83	Дж	Ця порожнеча навколо вас. І вона навколо вас - як що?	
84	К	Це як порожній простір навколо мене і всередині мене, і я відчуваю, щось схоже на депресію, або щось подібне. Це не як гостра депресія, але, знаєте, апатія і відсутність енергії.	"Апатія і відсутність енергії" можуть бути пов'язані з "застряг" (К30) і утворювати частину "реплікаційного механізму" (Гроув), який підтримує повторення зв'язки.
85	Дж	І це як простір навколо і всередині, і відсутність енергії. І це порожнеча, коли навколо немає нікого, хто б піклувався про вас, і ви не знаєте, що б ви хотіли, щоб сталося, поки хтось не з'явиться. І коли буде той, хто може подбати про вас, яке піклуватися, це піклуватися?	Не затримуємося на "порожнечі", оскільки клієнтка, схоже, досить добре її відчуває, і час на демонстрацію добігає кінця.
86	К	Це піклуватися - це якась людина, хтось, хто знаходиться поруч, навколо мене, і не залишить мене в небезпеці. І я буду знати, що ця людина тут, і ця людина сприймає мене серйозно і може спитати, наприклад, "Чи хочеш ти їсти?" або "Чи хочеш ти спати?", або "Що я можу для тебе зробити?".	
87	П	І коли знаєте, що ця людина піклується і буде піклуватися про вас, де є це знати, що ця людина піклується і буде	

		підкуватися про вас? Де це знати, що ця людина буде так підкуватися?	
88	К	Я не знаю. Я не довіряю. Я не вірю, що це може статися.	Структура подібна до K28 і K78, але тут несумісність - між внутрішнім бажанням і <i>вірою</i> в зовнішню реальність.
89	Дж	Тож ви не довіряєте і не вірите, що людина буде підкуватися про вас і захищати від небезпеки. І що б ви хотіли, щоб сталося, коли ви не вірите?	Визнаємо [болючу] реальність клієнтки <i>та</i> пропонуємо їй подумати про те, як би вона хотіла, щоб було, <i>коли вона не вірить</i> .
90	К	Я кажу, що я не знаю, тому що зараз у мене в тілі дуже сильні і дуже нересурсні емоції і почуття, так що я, напевно, не в змозі продовжувати. Я хочу зупинитися.	Формат цього запитання може бути складним для клієнтки, оскільки запрошує опинитися віч-на-віч зі складною реальністю її ситуації.
91	Дж	І ви хочете зупинитися. Гаразд. Тоді останнє питання. І що ж відбувається з цим маленьким білим кроликом, який спить у лісі?	Ми вшановуємо рішення клієнтки й хочемо перевірити благополуччя цього важливого символу.
92	К	З цим кроликом все гаразд. Він спить в цьому місці, в цій норі, в цьому лісі і він відчуває, що може розслабитися і відчувати себе в безпеці.	
93	Дж	Гаразд, ми зупинимось і трохи поспілкуємося з групою.	

Джеймс до групи

Що ж, це була досить складна сесія. Дозвольте підсумувати основні моменти.

Клієнтка почала з того, що знала, що "перехід до нового місця в моєму житті" вже відбувається, але не мала конкретного бачення цього нового місця - тому вона хотіла "краще його бачити".

Виявляється, що процес "переходу" схожий на "дозрівання зеленого винограду". Клієнтка знає, що за виноградом потрібно "добре доглядати", *але* вона не знала, звідки береться цей догляд. І через те, що клієнтка "не дозволяла собі" розслабитися, заспокоїтися і отримати задоволення від процесу в "очікуванні" дозрівання, дозрівання "застрягло і зупинилося".

Подальший розгляд логіки ландшафту клієнтки виявив "протиріччя" між двома частинами (представленими "сірою хмаркою з білим навколо"): одна частина каже, щоб ні про що не турбуватися, а інша - що не можна розслаблятися через війну.

Це призводить до напруги в кількох місцях тіла і "проблеми": клієнтка не знає, чого вона хоче, коли відчуває протиріччя. Передбачувано, увага клієнтки тоді "йде в інше місце", щоб уникнути неприємних відчуттів.

В результаті самоделювання клієнтки виникла метафора "маленького білого кролика", якому потрібне безпечне місце для сну в лісі, і спати йому потрібно довго, невідомо скільки часу.

Клієнтка хотіла, щоб хтось був поруч, щоб піклуватися й захищати її, але наразі нікого немає. Знову ж таки, клієнтка не знає, чого хоче, коли про неї нікому піклуватися. І вона не хоче думати про цю ситуацію. Крім того, вона не довіряла і не вірила, що хтось з'явиться, що залишає її з відчуттям "порожнечі, апатії та відсутності енергії".

Все це свідчить про те, що низка взаємодіючих патернів зі схожою структурою призводить до того, що клієнтка продовжує переживати важкі емоції і почуття, як це було під час сесії. Клієнтка не хоче відмовлятися від своїх бажань і потреб, і не може змінити зовнішню ситуацію. Це її "поточна реальність" на даний момент.* Іншими словами, клієнтка знаходиться в зв'язці, яка підтримує повторення патерну.

Спосіб, яким ми працюємо з цим, полягає в тому, щоб повністю визнати реальність клієнтки, якою б болючою вона не була, і, як ви бачили, різними способами запропонувати клієнтці подумати про те, що б вона хотіла, щоб сталося, *коли все так, як воно є*.

Що робить це особливо складним для клієнтки, так це особливості, які перешкоджають вирішенню первинних зв'язуючих патернів [що, за нашим визначенням, робить це *подвійною зв'язкою*, див. примітку 1]:

Не дозволяти собі розслабитися й заспокоїтися, насолоджуватися очікуванням дозрівання (переходу).

Не знати, чого вона хоче, коли відчуває протиріччя.

Не довіряти і не вірити, що хтось поруч може захистити і піклуватися про неї.

Не знати, чого б вона хотіла, *поки* поточна ситуація не зміниться.

І у важкі моменти її увага йде в інше місце і вона не хоче про це думати.

Ми хочемо цінувати *все*, що переживає клієнтка - бажане і небажане - і ми робимо це, відзначаючи її реакцію на все, що відбувається.

Ми також віримо, що вона має багато ресурсів і навичок, і віримо, що метафора робить те, що має робити. У цьому випадку ми віримо, що білий кролик буде спати стільки, скільки йому потрібно, і врешті-решт він прокинеться - і коли він прокинеться, це матиме ефект, який почне змінювати ці переживання - навіть якщо ми не маємо уявлення, як це станеться.

Пенні

Загальна тема цієї сесії була про "очікування". Чекання, коли дозріє виноград. Очікування, коли прокинеться білий кролик. Схоже, що клієнтка нічого не може зробити зі своєю ситуацією, і не може дозволити собі "розслабитися й заспокоїтися" *поки* вона чекає, коли щось зміниться.

Це не наша справа - намагатися щось змінити. Ми не будемо квапити глибинний процес, який відбувається. Ми хочемо поважати час, який потрібен метафорі. Ми довіряємо мудрості системи клієнтки. При цьому ми також віримо, що у клієнтки є ресурси для того, щоб впоратися з цією складною ситуацією. Тож якщо мотивом всього пейзажу є очікування, ми будемо чекати й дивитися, що станеться.

* "Поточна реальність", як ми використовуємо цей термін, означає всю сукупність того, що є істинним для клієнта в той чи інший момент часу. Термін запозичений з книги Роберта Фріца "Шлях найменшого опору" (1989).

Учасник А

У мене питання про те, як ми закінчуємо такі сесії. Якщо, наприклад, це буде реальна сесія для реального клієнта, і клієнт відмовиться продовжувати зі своїми метафорами, як ми закінчуємо сесію? Сказати клієнту щось про те, що ми йому довіряємо, що у нього достатньо ресурсів? От що тоді робити?

Джеймс

По-перше, це й є реальний клієнт і це є реальна сесія, і в клієнтки були реальні переживання. По-друге, клієнтка не відмовилася. Вона сказала, що хоче зупинитися. Тож ми віримо, що якщо клієнтка хоче зупинитися, вона знає, що для неї краще. Ми це поважаємо. Я поставив ще одне запитання, щоб переконатися, що з кроликом все гаразд.

Ми не висловлюємо свою думку про метафори клієнтів і не коментуємо їх так, як ми робимо це зараз. Ми лише пропонуємо їм деякі речі, які вони можуть зробити після сесії, щоб продовжити метафоричний процес.

Пенні

Наприклад, ви можете сказати: "Витратьте стільки часу, скільки вам потрібно, щоб дізнатися більше про маленького білого кролика, який спить, і з'ясувати, яка турбота потрібна цьому білому кролику, і почніть замислюватися, що б ви хотіли, щоб сталося далі".

Також ми зазвичай радимо, щоб клієнт намалював свої образи, і залишаємо на цьому. Гаразд, ще якісь питання?

Учасник В

Щодо цієї рекомендації, чи радите ви клієнтам робити своєрідну вправу, піти у свій внутрішній простір і працювати з образами? Наприклад, моя порада була б робити формальну вправу раз на день - заходити туди і перевіряти, чи кролик все ще спить.

Пенні

Те, що ви пропонуєте, може підійти для деяких клієнтів. Але оскільки суть цієї метафори полягає в "очікуванні", я б не рекомендувала робити формальну вправу в цьому випадку. Це тому, що я хочу бути обережною, щоб уникнути підштовхування або навіть вигляду, що я підштовхую до того, щоб щось сталося.

Джеймс

З багаторічного досвіду ми виявили, що якщо ви тримаєте свої пропозиції після сесії чистими, клієнти роблять те, що хочуть чи мають зробити, у спосіб, який працює для них. І на початку наступної сесії ви дізнаєтеся, що вони зробили або не зробили. Якщо вони кажуть: "О, я ніколи не робив нічого з того, що ви пропонували", ми запитуємо: "І що ж ви *робили*?", потім: "І що сталося в результаті?". Ми працюємо з цими відповідями, тому що вони розкривають деякі важливі речі про те, як клієнт робить або не робить зміни у своєму житті.

Пенні

Отже, я закінчу словами: ми хочемо, щоб спосіб, в який ми працюємо, допоміг клієнту зрозуміти, що це є його поточний ландшафт, його поточний спосіб буття у світі, і саме з цього виникнуть зміни і може розвинути новий метафоричний ландшафт.

Джеймс - клієнтці

На завершення я був би вдячний дізнатись, чи є щось, що ви хотіли б сказати про цю сесію.

Клієнтка

Я скажу, що, можливо, я не стану нічого документувати, тому що всередині багато чого відбувається. Це все.

Джеймс

Добре, і це гаразд.

За тиждень клієнтка повідомила

Дякую за сесію...

У мене все добре, білий кролик спить у своїй норі в лісі... Я почуваюся більш спокійно та розслаблено...

І щось відбувається в моїх внутрішніх станах, я не керую цим, просто спостерігаю...

Це була дуже глибока робота...

На схемах **X** позначають місця, де патерни, послідовності та логіка перетинаються, створюючи зв'язки:

Приклад Подвійного протиріччя (дабл байнду) - I

Приклад Подвійного протиріччя (дабл байнду) – II

